

Asia: VN/33945/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Aineopettajaliitto (AOL) ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Aineopettajaliitto ry toteaa lukiokoulutuksen olevan yleissivistävää koulutusta, jonka perusteella opiskelijat hakeutuvat korkeakoulutukseen. Näin ollen lukioon tulevalla opiskelijalla tulisi olla riittävät tiedot ja taidot, jotta he saavat lukio-opinnot sekä ylioppilastutkinnon suoritettua. Ylioppilastutkinto on lukion päättötutkinto, jossa testataan opiskelijan sisäistämiä lukion oppisisältöjä ja niiden soveltamista. Lukiokoulutuksen oppisisältöjä ei voi yksilöllistää, sillä päättötutkinto on kaikille suorittajille samanlainen.

Hallitusohjelman kehittämistavoitteet ja toimenpiteet ovat pääsääntöisesti kannatettavia, mutta esitysten yksityiskohdissa on tarkennettavaa. Esitettyjen muutosten vaikutuksia opetushenkilöstöön tai kustannuksiin ei ole tarpeeksi tarkasti selvitetty.

Lukiokoulutusta tulee kehittää itsenäisenä koulutusmuotona, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä. Rahoitusjärjestelmän tulisi huomioida kaikki kustannukset, jotka liittyvät lukiolain muuttamiseen.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Aineopettajat ry kannattaa säädöstä, että opiskelijalla on oikeus tukiopetukseen. Tukea/tukiopetusta tulisi antaa matalalla kynnyksellä ilman hallinnollisia päätöksiä. Tuen pitää olla helposti saatavilla ja oikea-aikaista. Tukea tulee voida antaa tilapäisesti, osa-aikaisesti ja tarpeen vaatiessa.

28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki on käytännössä aineenopettajan antamaa oppiainessubstanssiin liittyvää tukiovetusta sekä oppimista ja koulunkäyntitaitoja edistävää tukea. Jälkimmäinen voi olla erityisopettajan antamaa, oppimista edistävää ja opiskelutaitoja tukevaa tukiovetusta ja muuta tukea, mutta oppiaineen sisältöön liittyvä tukiovetus olisi määriteltävä selkeästi aineenopettajan antamaksi tukiovetukseksi. Aineenopettajan ja erityisopettajan välinen työnjako on pidettävä selkeänä. Aineenopettaja vastaa oppiaineen opetuksesta, tukiovetuksesta ja arvioinnista. Opiskelijan saamassa tuessa hyödynnetään sekä erityisopettajan että aineenopettajan osaamista, mutta näiden roolien tulee olla selkeät. Säädökseen tulee tarkentaa myös, mikä aiheuttaa perusteen tukiovetuksen antamiselle.

Luonnoksen luvussa 4, esityksen keskeiset ehdotukset kohdassa 4.1.1 kuvataan oppimisen tuen ehdotettua uudistamista. Sivulla 21. tekstiin sisältyy kuitenkin virhe, joka on varsinaisessa pykäläkohtaisessa tekstissä korjattu. Sivun 21 mukaan ”erityisopetuksella tarkoitettaisiin erityisopettajan antamaa opetusta ja ohjausta sekä erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta.” Tämä muotoilu on ehdottomasti muutettava muotoon, jossa erityisopetuksesi katsotaan pykäläkohtaisen perustelun mukaisesti ainoastaan, että erityisopetusta antaa erityisopettaja. Tämän konsultaatio muulle opetushenkilöstölle ei tee näiden opetuksesta tai ohjauksesta erityisopetusta.

AOL ry toivoo, että säädöksissä säädetään selkeästi, että opetusta antaa opettaja.

28 § perusteluissa tulee mainita selkeästi, että 28 § ja 28 a § osalta LOPS:n perusteissa kuvataan tarkemmin mitä kyseisellä oppimisen tuella tarkoitetaan.

AOL ry ei pidä hyvänä sitä, että erityisopetuksesta pitää aina tehdä päätös, kuten lakiehdotuksen 28 b §:ssä ehdotetaan. Kaavailtu toteutustapa muutoksenhakukelpoisine hallintopäätöksineen lisää tarpeetonta byrokratiaa lukion erityisopetukseen. Vaihtoehtona ehdotamme, että päätös erityisopetuksesta tehdään vain sellaisissa tilanteissa, joissa opiskelija ja tämän huoltaja pyytää päätöstä. Hallinnollisen päätöksen teko voi viivästyttää erityisopetuksen saamista ja vie tarpeettomasti aikaa ja resursseja. Näin ollen hallituksen tekemä esitys voi jopa heikentää oppimisen tukea ja erityisopetusta lukiossa. Erityisopettajan työpanosta ei pidä sitoa hallinnolliseen työhön oppimisen tuen kustannuksella. Nykyisin ylioppilastutkintoon esimerkiksi lukivaikeuden perusteella anottavat erityisjärjestelyt ohjaavat lukioita kirjaamaan opiskelijalle tarjottua tukea.

AOL ry toteaa, että tuen tarpeen arvioinnissa opettajan arvio on oleellinen. 28 § perusteluissa on mainittava selkeästi, että tuen tarpeen arvioinnissa erityisopettajan ja muun opetushenkilöstön näkemys tuen tarpeesta on keskeinen tuen tarpeen todentamisen muoto. Valtakunnallisen koulutuksen yhdenvertaisuuden puitteissa erityisopetuspäätöstä koskevan kriteeristön on oltava yhtenäinen ja selkeä.

28 b §:ssä on korostettava päätöksen osalta, että opiskelijalla lukio-opintoihin hyväksytyllä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. AOL ry:n toivoo, että säädöksen perusteluissa mainitaan lukion oppimäärän lisäksi, että opiskelijalla tulee olla edellytykset ylioppilastutkinnon suorittamiseen.

AOL ry huomauttaa, ettei tämänkään lain mukainen tuki muuta lukiokoulutuksen luonnetta ja vaatimustasoa. Tästä syystä jo lukion opiskelijavalinnassa on huomioitava, että koulutukseen valittavilla opiskelijoilla on tosiasialliset edellytykset tämän lain mukaisilla tukitoimilla suoriutumiseen lukio-opinnoista ja ylioppilastutkinnosta. Tästä syystä yksilöllistetyn arvosanat tulisi rinnastaa yhteishakumenettelyssä käytetyssä järjestelmässä arvosanaan 5. (Yksilöllistetyn oppimäärän opiskelleen oppilaan osaaminen on korkeintaan tasoa 5 ja tosiasiallisesti alhaisempi kuin 5 taso, vaikka yksilöllistetty suoritus on hyväksytty.)

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

AOL ry mielestä oppimisen tukea tulee vahvistaa lukiossa ja erityisopettajien määrää tulee lisätä yhdenvertaisuuden takaamiseksi lukioissa. Tätä varten tulee rahoitustarve selvittää ja toteuttaa realistisesti.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Englanninkielinen ylioppilastutkinto kohdistuu todennäköisesti hyvin pieneen määrään opiskelijoita. Tutkinto edellyttää kuitenkin englanninkielisen opetus suunnitelman laatimisen sekä ylioppilastutkinnon kokeiden kääntämisen englannin kielelle. Taloudellisesti niukkoina aikoina uudistus on yksittäisen koesuorituksen hintaa tarkasteltaessa varsin kallis.

Kustannuksia lisää myös englanninkielisen koulutukseen kuuluvat vastaavat oikeudet kuin mitkä suomenkielisessä koulutuksessa on oppimateriaalien ja oppimisen tuen osalta. Englanninkieliseen lukiokoulutukseen osallistuu hyvin pieni joukko opiskelijoita, jolloin oppimateriaalien tuottaminen englanniksi ei todennäköisesti ole kustantajille kannattavaa. Englanninkielistä opetusta järjestettäessä ei voida kuitenkaan olettaa, että opettajat laatisivat oppimateriaalia osana opettajan työtä ja työaika. Lisäksi oppimisen tuen pohjana olevat lukitellit ovat tällä hetkellä saatavilla vain suomeksi, joten tuen tarpeen tunnistaminen on haastavampaa.

AOL ry pitää hyvänä selkeää rajausta englanninkielisen tutkinnon suorittamiseen oikeutettujen osalta. Toisaalta herää kysymys, mihin tätä tutkintoa tarvitaan? Kuinka hyvin ulkomaalaiset yliopistot tunnistavat suomalaisen ylioppilastutkinnon? Suurin osa korkeakoulupaikkojen kandiopinnoista on tarkoitettu suomen- tai ruotsinkielisille opiskelijoille. Myös kotoutumisen näkökulmasta on tärkeää oppia suomen tai ruotsin kieli. Tästä syystä englanninkielisen ylioppilastutkinnon tulisi pakollisena sisältää suomi tai ruotsi toisena kielenä kokeen.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Aineopettajat ry näkee taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevien säädösehdotuksien kommentoimista vaikeana. Hallituksen esittämässä suunnitelmassa ylioppilaskokeeseen sisällytettävien taito- ja taideaineiden kokeiden toteutus jää käytännössä ylioppilastutkintolautakunnan kehittämisvastuulle. Suunnitelman toteuttamisen arvioimiseksi ole käytössä mitään luonnosta tai alustavaa suunnitelmaa kokeiden toteutustavasta. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa näytön muoto ja tyyppi tulee merkittävästi muuttumaan nykyisestä, mutta tässä vaiheessa ei tiedetä mihin suuntaan ja miten.

Esityksen mukaan taito- ja taideaineiden ylioppilastutkinnon kokeiden ja näiden ennakkotehtäviä (valmistavat näytöt) koskevat määräykset olisivat ylioppilastutkintolautakunnan määräysvallassa samoin kuin muutkin ylioppilastutkinnon koesuorituksia koskevat määräykset. Tämä antaa YTL:lle laajan päätätävällän taito- ja taideaineiden kokeen muodosta ja suoritustavasta. LOPS21 vaatii todennäköisesti tarkennuksia, jotta taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen laatimiselle olisi tarpeeksi vahva pohja. Lukion opettajien valvontatyömäärä kasvaa uuden ylioppilaskirjoituspäivän järjestämisestä. Tämä ei saa olla uudistus, joka kasvattaa lukiodien opettajien ja hallinnon työmäärää ilman asianmukaista korvausta.

Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeessa tulee säilyttää nykyisen lukiodiplomin oleelliset piirteet. Näihin kuuluvat prosessinomainen työskentely, oman työskentelyn reflektointi, taiteellinen ja/tai taidollinen näyttö sekä kirjallinen työ. Miten nämä piirteet saadaan sisällytettyä ylioppilaskirjoituksiin?

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

7. Muut kommentit

-

Luukko Petra
Aineopettajaliitto AOL ry